

RESPONSABILITATEA
DIRECTORULUI DE TEATRU

Pentru noi,
pentru cei ce aşteaptă de la noi,
pentru cei ce vor urma... *

Luiza Ciulei în Protaşov din „Copiii soarelui” de A. M. Gorki

www.cimec.ro

onsider că responsabilitatea direcției Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra“ trebuie să însemne conducerea și determinarea unuia dintre cele mai importante focare de cultură ale vieții noastre. Trăim

zilele mărețe ale performanței socialiste a țării, și acțiunile noastre, gesturile noastre, ce se desfășoară zi de zi, în prezent, în actualitate, poartă în ele răspunderea viitorului și scriu istoria culturii și teatrului românesc. Sint conștient că, pe drumul puțin comod al preluării unei direcții, răspunderea asupra activității actricești și regizorale nu se mai referă numai la mine. Se referă la existența artistică a fiecăruia din membrii colectivului. Acesta este un lucru mult mai greu, care va acumula zilelor și nopților mele mult mai multe griji, mult mai multe răspunderi, atât față de fiecare, cât și față de întreaga viață politică, etică și artistică, față de întreaga existență a Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra“.

Stînd de vorbă, în urmă cu un an, cu marele regizor sovietic Tovstonogov, conducătorul colectivului teatral „Maxim Gorki“ din Leningrad, care recent ne-a vizitat țara, acesta mi-a spus : „Dacă vei lucra numai pentru tine, vei avea satisfacții, dar la sfîrșitul vieții, din bilanțul biografiei tale, vor lipsi multe din ceea ce puteai să dai poporului tău“. Mi-a mai spus : „Puteam, în aceste patru zile cît am trecut prin țara voastră, să constat multe lucruri din teatrul românesc și să-mi îmbogățesc experiența personală. Te-am căutat însă și ți-am spus aceste lucruri pentru că, altfel, mi s-ar fi părut că dezertez de la crezul meu față de nobila misiune pe care o reprezintă teatrul“. Poate că nu sint chiar exact cuvintele lui, însă aceste sensuri mi-au rămas adinc înțipărite, aducîndu-mi aminte de acea întîlnire ca de o piatră de hotar a vieții mele, cînd răspunderea socială a muncii noastre mi-a apărut dintr-o dată mult mai clară.

Unii tovarăși ar putea gîndi că întrebunțez cuvinte prea mari. Fenomen de cultură, istorie. Ar putea gîndi că ținesc prea sus, că s-ar cuveni un ton mai modest pentru început, și să lăsăm faptele să vorbească. Că poziția pe care o ocupă munca noastră va fi determinată de valoarea ei și, dacă ea va merita, abia atunci va fi consemnată de critici și istorici. Sigur că aceștia o vor consemna și că numai valoarea muncii realizate va fi mărturia împlinirii eforturilor noastre și nu eforturile sau bunele intenții prin ele înșile. Dar nu cred că ținesc prea sus și nu cred că putem să ajungem sus fără să țintim cît mai sus. Accentuez acest plural : „Toți împreună“.

Singur, nici unul dintre noi nu va putea să-și îndeplinească aceste deziderate, oricît ar fi ele de nobile. Am convingerea însă că, avîndu-le permanent ca un imbold în conștiința noastră, le vom realiza, răspunzînd în acest fel dorințelor legitime ale poporului nostru față de arta pe care o slujim.

Nu pot să nu-mi amintesc în aceste clipe, cu adîncă venerație, că preiau conducerea unui teatru care a avut în fruntea sa pe artista Lucia Sturdza Bulandra. Și vreau să ne reamintim cu bucurie de realizările mari pe care acest colectiv le-a trăit, în țară și peste hotare.

Vreau să reamintesc, ca o pildă pe care nu trebuie să o uităm, minunata tradiție realistă și frumoasa disciplină pe care această mare artistă a reușit să le inspire colectivului, asigurîndu-i, pe lîngă titlul de teatru fruntaș, dragostea și aprecierea publicului.

Aceste lucruri s-au putut întîmpla aici, în acest teatru, și mulți dintre făuritorii lor sint de față. Și spun aceasta nu pentru ca să se nască în noi un simplu regret nostalgic, învăluit în aureola romantică a trecutului, ci, pentru că, în drumul care ne stă înainte, trebuie să folosim toate aceste experiențe pozitive din viața teatrului nostru.

Drumul care ne stă înainte :

Partidul ne-a înarmat cu știința înțelegerii fenomenelor din viață și societate și ne-a învățat să privim realitățile în față, dar începutul de drum, trebuie să recunoaștem, nu va fi ușor.

În momentul de față, Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra“ se află într-un moment greu. Nu are rost să ascundem acest lucru... Repertoriul instabil și

* Din cuvîntul rostit cu prilejul preluării conducerii Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra“, în ziua de 7 octombrie 1963.

de multe ori minor, realizării întimplătoare au dus în mod firesc la aceste consecințe. Descoperirea colectivului nostru artistic prin plecări sau regretate decese este altă cauză... Una din deficiențele muncii noastre de ansamblu o constituie, de asemenea, neglijarea utilității și dezvoltării atelierelor noastre cu mașini corespunzătoare sarcinilor, ca și neglijarea completării de cadre competente. Atelierele noastre sînt insuficient utilizate și acest lucru grevează asupra ritmicității producției...

Nu putem fi mulțumiți nici unul dintre noi, chiar dacă întrunim succese personale, ca acestea să aibă loc într-un teatru cu prestigiul scăzut. Succesul individual nu influențează decât în mică măsură prestigiul teatrului. Dar cât de puternic reliefează prestigiul unui teatru succesul personal. Acesta este un adevăr născut din însuși caracterul colectiv, din condiția colectivă a muncii noastre...

Nu pretențiile artiștilor regizori sau scenografi, actori sau muzicieni trebuie să ni se pară prea mari, neconforme cu realitatea, ci această realitate trebuie să o ridicăm la scara celor mai mari pretenții și exigențe.

Cum vrem să avem un teatru bun, dacă avem pretenții de mîna a doua, mulțumindu-ne cu puțin?

Teatrul nostru nu merge bine și să nu-și închipuie nimeni că va merge bine dintr-o dată, că va merge bine repede.

Nici ca să meargă prost n-a mers dintr-o dată, ci încetul cu încetul. Cu atît mai greu își va găsi mersul *aparent ușor*, *dezinvolt*, *aparent fără efort*, al oricărui *mare act artistic*.

...Trebuie să reparăm o mașină care merge, pe care nu avem dreptul să o oprim...

Partidul a avut o foarte mare răbdare și îngăduință față de artiști în general, față de fiecare dintre noi în special. Întotdeauna a cerut realizări pe măsura înțelegerii fiecăruia. Alături de muncitori, artiștii s-au bucurat de încrederea partidului, au fost răsplătiți cu bune condiții de viață, de muncă, cu distincții. Și datorită morală, elementară, cetățenească este să se răspundă acestei atitudini printr-o proprie și conștientă răspundere față de muncă și de viață.

...Sînt convins că, îndrumată de partid, și în spiritul unei munci colective, viața acestui teatru se va normaliza. Aceasta este preocuparea noastră imediată, dar cu ceea ce se înțelege printr-un teatru cu o viață normalizată nu am fi mulțumiți. Potențialul acestui colectiv ne face să vrem mai mult. Condițiile de dezvoltare ale vieții noastre pe toate planurile, economic, industrial, cultural, nu numai că justifică această pretenție, dar ne obligă să o avem.

Am spus că acest teatru trebuie să fie un focar de cultură în noua noastră cultură socialistă și trebuie să-i pregătim împreună condițiile, să-i scontăm existența viitoare. Am spus *noi*, pentru că un teatru nu poate să însemne voința unui singur om. Un teatru este rezultatul unei mentalități colective, și aceasta este suma mentalităților formate convergent, în același spirit artistic și politic.

Vrem să facem un teatru contemporan, cu un caracter specific, „personal”, cu un profil bine determinat, cum se obișnuiește să se spună. Această năzuință o întîlnim în intențiile oricărui director de teatru din țara noastră. Ce va putea diferenția acest teatru de altele nu va fi decît felul prin care înțelegem să exprimăm *noul* în orice operă, fie clasică, fie modernă, cum vom lega reflexul realității de realitatea însăși, mereu în schimbare. Desigur, nu prin mijloace meșteșugărești, desigur nu prin formule de care am ajuns să fim siguri, ci prin permanenta neliniște creatoare, prin permanenta observare a vieții, prin permanenta alegere a noi și noi mijloace de expresie, prin desăvîrșirea metodei realiste în permanent minunată prefacere, prin adîncul și adevărul mesajului pe care trebuie să-l înmînăm spectatorilor cu arta noastră.

O premieră nu poate, nu are voie să fie doar un capitol împlinit în plan, să arate tern, neinteresant, neatrăgător, netulburător, neagitator. O premieră trebuie să fie un eveniment artistic, să stîrnească interes, acord sau dezacord, să existe ca o entitate artistică în spațiul geografic al culturii.

Am vorbit mai sus de suma mentalităților ce compun un colectiv. Consider ca o sarcină de bază a conducerii unui teatru conturarea acestor mentalități, educarea colectivului în acest sens, lucru ce necesită lungi etape de formare. Este o sarcină a direcției teatrului, dar totodată o sarcină comună fiecăruia. Nu poate să existe un teatru de calitate, nu poate să existe astăzi un eveniment artistic creat de un artist care să nu fie, în același timp, dublat de un intelectual, angajat conștient în slujba poporului său.

Acest teatru va trebui să devină o școală a noastră și a fiecăruia dintre noi, pentru că, altfel, vom fi eliminați de însuși mersul impetuos al evenimentelor.

Va trebui să ne pregătim profesional și să ne ridicăm nivelul cultural printr-un efort permanent, organizat și condus, de la care nu mă exclud.

Desigur se vor găsi sceptici.

Acestora le răspundem că nu avem voie să lăsăm *teatrul românesc* în afara progresului general al țării noastre, că astăzi la țară se învață algebră și limbi străine, că pretențiile publicului vor fi altele, mereu mai mari, față de munca noastră, și că dacă tractoarele unei țări care, acum douăzeci de ani, nu fabrica tractoare concurează cu cele mai renumite firme pe plan internațional, avem obligația să concurăm, într-un mult mai scurt timp, cu cele mai mari teatre din lume.

Să nu uităm că în țara noastră, numai la câteva decenii de literatură scrisă, au apărut un Eminescu, un Caragiale, un Creangă... *Teatrul românesc* abundă de talente, are o tradiție de un secol, și evoluția lui depinde de puterea de răspundere cu care privim fenomenul artistico-politic al teatrului, de puterea de răspundere cu care ne măsurăm acțiunile.

Munca complexă de regie va deveni în acest teatru un fenomen de interes comun, și pentru aceasta trebuie să pregătim colectivul nostru în direcția a ceea ce numim regie colectivă. Un spectacol nu trebuie să fie materializarea capricioasă a fanteziei unui singur om — regizorul —, ci elaborarea științifico-artistică a unui stat-major de concepție. Aceasta va determina o fază superioară în drumul teatrului nostru, va însemna o formă superioară de manifestare artistică, va asigura dezvoltarea stilului propriu teatrului. Prin realizarea acestui lucru, teatrul nostru ar putea să devină generatorul unei școli de regie, acțiune importantă pentru întreaga mișcare teatrală din țara noastră.

Arta interpretativă a actorului — așa cum am spus înainte, *artist-intelectual* — va trebui să se perfecționeze, în cadrul teatrului, cu studii suplimentare, în afara repetițiilor, cu exercițiul de pantomimă și de dicțiune, cu dezvoltarea puterii de imaginație. Îmbinând marea tradiție realistă a teatrului românesc, marea tradiție a artei noastre populare, cu experiențele esențializate în cele mai importante școli de teatru contemporan — începând cu sistemul lui Stanislavski, cu practica brechtiană și altele, fără a le prelua dogmatic, mecanic, ci asimilate creator, în concordanță cu specificul fenomenului cultural românesc —, vom ajunge la o expresie nouă, corespunzătoare unei arte teatrale a zilelor noastre, neînchisitate, ci în permanentă evoluție.

Secretariatul literar al acestui teatru va trebui să devină o redacție de literatură teoretică de teatru, care să contribuie la analiza etapelor de dezvoltare, la popularizarea și răspîndirea lor, totodată la consemnarea lor în arhive fonice, vizuale și scrise. Aspirăm ca, prin rezultatele obținute, colectivul teatrului nostru să-și merite o nouă casă, un nou teatru, corespunzător tehnicii celei mai noi în domeniul construcțiilor teatrale.

Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra“ își va face o sarcină de onoare din generarea și promovarea literaturii dramatice românești, și de asiduitatea muncii noastre vor depinde atragerea și stimularea celor mai talentați dramaturgi, apariția a noi nume scriitoricești.

Am convingerea, fierbinte și adîncă, că fiecare iubitor al teatrului dorește acest lucru și că și cei mai sceptici vor găsi, cu timpul, resursele intime pentru a se angaja în îndeplinirea acestui plan de perspectivă. Nu consider că vi l-am enunțat mînat de un optimism nefundat pe realități, ci, dimpotrivă, bazat pe tot ce înseamnă revoluție social-culturală în țara noastră.

De acum, nu consider că ținim prea sus. Aceste lucruri nu trebuie să rămîină între rîndurile unui discurs de instaurare directorială. Ele trebuie să constituie existența noastră, *pentru noi, pentru cei ce așteaptă de la noi, pentru cei ce vor urma.*

Deocamdată, vom începe cu pași mici, din aproape în aproape. Și să nu uităm că fiecare pas ne poate apropia sau depărta de țelul mare pentru atingerea căruia îmi iau răspunderea față de colectivul Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra“, hotărît să merit încrederea ce mi s-a acordat de către conducerea de stat și de partid.